

Csíksomlyó titkairól

A nyári napforduló (június 22.) körül a Nap mintha éppen a Nagysomlyó mögül kelne fel, lassan és méltóságteljesen. A nyugat felől, a Hargitán át érkező számára feltáru-
lú látványt is a Somlyó-hegye uralja. De szinte ugyanez az élmény ismétlődik az észak – Felcsík – felől érkező számára is. Lehetetlen, hogy mindez ne lett volna hatással a régmúlt korok itt élő emberére is...

A Csíksomlyóhoz fűződő – 1942–1987 közötti – néhány személyes élményemet, amelyet ugyanezen a lapokon adtam közzé pünkösdi tájkán, még csak azzal a vallomással egészíteném ki, hogy Somlyón gyermekkedvén márgyermekkoromban megérintett a hely kisugárzása, és megfogtak a kimondott vagy a ki sem mondott titkai. Ez utóbbiak vezethettek immár mintegy hat évtizeddel ezelőtt azon döntés felé is, hogy e táj és népe múltjának a jobb megismerését válasszam életcélul... (A történelem szakot.)

Ezért is vettem izgalommal kézbe Fötisztelendő Darvas-Kozma József csíkszeredai plébánosnak, Alcsík szülöttének és az eltántoríthatatlan többszörös templomépítőnek a saját bevallása szerint is mintegy két és fél esztendő kitartó munkát igénylő kötetét, az idei pünkösdre megjelent *A csíksomlyói búcsú eredettörténete* című könyvet.

Már az első átlapozás után világossá vált, hogy a kötet az eddigi ismereteinket meghaladva, fontos előrelépést jelent a rejtőzködő, illetve a megsemmisített múltunk visszaszervezésének irányába. Tehát szinte bizonyossággal állítható, hogy az első, a hittérítő bencés szerzetesek kolostora már a XII. században állt a Nagy-Somlyó nyugati ormán. Őket követték a nagy mongol dúlás után, a XIV. században a nagy Anjou-királyok, Róbert Károly és Nagy Lajos támogatását élvező Első Remete Szent Pálról elnevezett szerzetesrend fiai, akik „a Salvator-hegyi kápolna körül élték Istennek szentelt életüket”, a hozzájuk csatlakozott és ispotályosoknak (hospital = kórház = betegeket gyógyító rend) is nevezett Szent János-lovadrend Magyarországra került fiaival együtt. Ez utóbbiak legelső monostorai minden bizonnyal, a Hargita-tetőn és a közelében fekvő Kereszt-hegyen, továbbá a Csicsói-várban lehettek. (Csicsóban, még a XX. század elején is élő hagyomány volt a nagyon

régen történt események megjelölésére azt mondani, hogy „ez akkor volt, amikor a csicsói várban még a veres barátok laktak...”)

A pálosokat nem zavarta tevékenységükben az 1442-ben Somlyón megtelepedett harmadik szerzetesrend, az obszerváns ferences konvent jelenléte. Rendkívül érdekes – és izgalmas – adalék, hogy VIII. Ince pápa 1484-ben, a magyarországi valamennyi pálos templom részére teljes búcsút engedélyezett pünkösdi szombatján és vasárnapjára.

Az obszerváns ferencesek pedig középfokú oktatást biztosító iskolát is létesítettek nem sokkal a megtelepedésük után, tehát már a XV. század második felében.

A pünkösdszombati és -vasárnapi búcsú aztán a csíkiak 1567-es hitvédelmi kiállításával válik fogadalmi ünnepé, a székelgyházi katolikusok azóta is „töretlenül kibontakozó, megtartó és – mindannyiunkat lelkileg – gazdagító eseményévé. Az évente ide zárandokoló százazek tömege a bizonyítéka a Szentlélek erősítő erejének és a Mária-tisztelet páratlan méretű kiterjedésének.

Az obszerváns ferences konvent számára a Hunyadi János kormányzó által a Szentseknél kieszközölt pápai bulla (1444) kibocsátásától 567 esztendő telt el. A történelem számos megpróbáltatása nyomán volt ugyan amikor csak alig pislálolt az élet a somlyói kolostorban, hogy aztán mindig új és nagyobb erővel kapjon lángra. Így vált Csíksomlyó az erdélyi katolicizmus megtartó és mára már az egész nemzet lelkét idekapcsoló központja.

Csíksomlyónak Moldova is hosszú évszázadokon át missziós területe volt. E misszió aztán el kellett sorvadjon a XVI–XVII. századokban, az üldözött vagy éppen csak megtűrt ferences páterek számbeli megfogyatkozása miatt. Igaza volt Domokos Pál Péternek, aki nagy meggyőződéssel mondta alulírottaknak 1969-ben, Csíkban jártakor, hogy a moldvai misszió megfogyatkozása az egyik fő oka volt a moldvai magyarság nyelvi és identitásbeli elvesztésének.

Jó és reményekre feljogosító, hogy évről évre egyre többen találjuk meg lelki békénket itt, katolikusok és egykor katolikus magyarok, egyaránt.

Nagy Benedek

A zsögödi hangulat

Összegezni egy alkotótábor kellős közepén túl korai lenne. Van azonban egy hangulat, egy érzés, ami meghatározza a művészek alkotókédvét, közvetve tehát azokat az alkotásokat is, amelyek a táborzáró kiállításon a közönség elé kerülnek. Nos, a Nagy Imre Alkotótábor résztvevői a héten azt vallották, jól érzik magukat, örömmel dolgoznak.

Lehetetlen feladat lett volna olyan pillanatot keresni a tábor ideje alatt, amikor mindenki jelen van Zsögödben, a Caritáborban. A város, az otthon talán túl közel volt mindenki számára, és különböző okok miatt, de a művészek közül néhányan munkájuk egy részét inkább az otthoni környezetben végezték el. Ezért is volt nehéz dolga a tábor dokumentaristájának, Szabó Attilának, akinek alkotás közben kellett volna lefotózni a táborozókat. Hogy hány kép készült, az kiderül a holnapi kiállítás megnyitón.

Gaal András festőművész „gyakorlott táborozó”. Sorolja, hány művésztelep résztvevője éveken át, a szárhegyit pedig akár sajátjának is tekintheti, hiszen ott házigazdaként volt jelen hosszú időn keresztül. Mondja is a legfontosabbat: minden művésztelepnek kell legyen egy „magja”: öt-hat olyan művész, aki minden évben jelen van, és akire a többiek, a fiatalok felnéznek. A másik titok: kell hagyni a művészeket, azt alkossanak, amit jónak látnak,

nem szabad irányt szabni nekik. A tábor ideje alatt készült alkotásokat pedig ki kell állítani, ne porosodjanak raktárban. És végül egy kevésbé művészi, de annál emberibb tanács: jó ellátás szükséges a jó táborban, hiszen üres hassal kinek van kedve alkotni?

Szabó András, a tábor művészeti vezetője úgy látja, nem fognak szégyent vallani a kiállítással. Elfoglaltsága érthető, hiszen szívügye volt a tábor létrehozása. Azt reméli, jó hírért viszik a kollégák a tábornak, és jövőben a meghívottak szívesen vesznek részt az alkotótáborban. Gaál András tanácsát megfogadva mondja, hogy attól függően, hogy a hangsúly melyik műfajra esik, az itthoni művészek fogják képezni a „magot”, majd Erdély különböző vidékeiről, sőt az egész Kárpát-medencéből fognak hívni művészeket. Szeretnék megoldani, hogy legalább tíznapos vagy kéthetes legyen a tábor, akár annak árán is, hogy kisebb legyen a létszám.

Mezey Ildikó inspirálódni jött Zsögödbe. „A természet nemcsak Nagy Imrének volt stabil ihletforrás, nekünk is az: még mindig aktuális témákat talál benne az ember. Fotóztam, azt feldolgozva otthon akvarelleket készíték. Füveskertnek nevezném el az akvarellsorozatot, amelyet a kiállításra készíték” – mondja.

Siklódi Ferencnek a táj mellett a tábor össze-nem-kovácsoltsága is tetszik:

– Így kezdődik, örökké így indul egy tábor. Annak idején Szárhegyen

A természet nemcsak Nagy Imrének, a mai művészeknek is ihletforrás

FOTÓ: CSÍKI ZSOLT

Uobb érzésű amerikai magyarok az elmúlt napokban a világhálón a nemzetgyalázó budapesti írónak egyebek mellett azt is a szeméretettké, hogy: ha nem tudná, az angol hello a magyar hallóból származik...

Mifelénk is sokan ismerik – Puskás Tivadarhoz is kötődő – az első telefonhívással kapcsolatos adomát: „Hallod? – érdeklődnek a vonal másik végéről. Hallom! – hangzik a válasz.” Innen a halló hívószó.

Kertész Ákos író az Amerikai Népszavában tett kijelentéseért minden kétséget kizáróan megérdemli a közmegvetést, a kiközösítést. Azonban a tudományos kutatás, illetve annak eredménye nem alapulhat és nem is alapul mende-mondákon, anekdotákon.

A hallót eredetileg vadászkiáltásként, figyelemfelkeltő indulatszóként, távolabb lévő személyt megszólító szóként használták. Először (1792) mint vadászszakszó került át nyelvünkbe halló, halláh, hallá alakban, jóval a telefon feltalálása előtt. Történeti-etimológiai szótárunk szerint a magyar halló szó német eredetű, nincs semmi köze a ma-

HELYESEN ■ Komoróczy György

Hall és halló

gyar hall igéhez. A német hallo, halloh-hoz hasonló alakú indulatszavak más nyelvekben is vannak. Például az angolban a hallo, halloa, helloo, huloo formákat mint figyelemkeltő, örömet vagy meglepetést kifejező, illetőleg mint vadászebet uszító szót használják. Hasonlóképpen van ez más nyelvekben is.

A halló mint telefonáláskor használt hívó, illetve jelentkező szó az amerikai angoltól származik, ugyanis az első telefonvonalat Boston és Cambridge között építették 1876-ban. A hívószó tehát az amerikai angoltól terjedt el és vált nemzetközi szóvá. A németből átvett hallót nyelvünk saját hangrendszeréhez idomította: a hangsúlynak az

első szótagra való helyezésével és a szóvégi magánhangzó megnyújtásával. Ha magyarul telefonálunk, a helyes forma: halló. Ne utánozzuk más nyelvek szokásait (például román alo, angol hello), és ajánlatos kerülnünk a pesti tévések háló-háló divatját is. A véletlen összecsengés folytán a köztudat a hívószót a hall ige halló származékával hozta kapcsolatba. Innen ered az említett délibábos szószármaztatás. Hallod?

A telefonról jut eszembe. A lakásban felszerelt telefont sokan közülünk – idegen nyelvi mintára – fixtelefonnak nevezik. Helyesen: vezetékes telefon. A telefon-abonament kifejezés helyett lehetőleg használjuk az alapdíj formát. A telefon szó a magyarból 1857-től mutatható ki, első jelentése: ’távíró készülék akusztikai jele, jelzése’. 1882-től ismert ’távbeszélő-készülék’ jelentése is. A telefon távközlési szakszóként a franciában keletkezett a görög tele ’messze, nagy távolságra’ és a fon ’hang, beszéd’ alapján. Nyelvünkbe valószínűleg a németből került a múlt század elején. Ma már a távbeszélő kifejezés jobbára csak a hivatalos nyelvben fordul elő, ott is ritkán.